

III.

Първо проложно житие¹⁾ и негова добавка

I. — Сѣи́и Іѡáннь вѣше оубо ѿ прѣдѣлъ славнаго²⁾ града Срѣдечскаго, ѿ села нарицаемое Скрино, въ цѣтѣво хѣлюбиваго Пѣтра црѣкь вѣлгѣрскаго, ѿ грѣчьскаго Костадина Діогѣна, родителѣ имѣи вѣлгочѣстива и не сѣло богата, плѣмене вѣлгѣрскаго. Родителѣма же ѿго ѿшѣшема³⁾ ѿ житіа, съ же добродѣлъ⁴⁾ ѿ младыи нѣктен вѣзлюбивъ,⁴⁾ вѣсѣк ѡставаа имѣ ѿчѣскыж чѣсти⁵⁾ нищи и маломощныи разда⁶⁾ сам же, вѣспрїемъ мнїшскыи⁷⁾ ѡбразъ, ѿ ѡчѣства своѣго ѡзиде, ничтоже ѡного носѣ на тѣлѣ своѣмъ, тѣчїж єдинъ рїзъ кожнъ, и на горѣ нѣкжѣ вѣсокж и поустѣж вѣзшѣ, и тоу на добродѣтелѣ повѣсааше сѣ, вѣлїемъ дѣвїнемъ питаж сѣ. Малоу же вѣрѣмени прѣмїнжвшѣ, дїавѣскыи наважѣнїе, разбойници ѿго нѣщїж нападѣшж, иже сѣло бївше, ѡзгнѣвше и ѡтѣдѣ. Он же ѿ тїа горы ѡзшѣ, вѣсѣли сѣ въ поустѣина Рїлскжѣ. И тоу крѣпкыи повѣгъ подвїса сѣ,⁸⁾ и къ слѣзѣ непрѣстанно бѣ мога прѣвѣкааше, ѿ вѣлїа тѣчїа тѣлѣснжѣ потрѣкж прїемаше, и лїца чѣча не вїдѣ, нж съ звѣрми дѣвїнми вѣше прѣвѣкаж. Сѣже вѣлїкое трѣпѣнїе вїдѣвъ бѣ, на прѣлѣжжщѣе мѣсто слапоуткѣ ѡзрасти повелѣ, и ѿ того вѣжѣныи на мнѣга вѣрѣмена питааше сѣ. Бїден же бѣвъ нѣккыи пастѣрми, и тѣми по вѣ-

¹⁾ Срв. по-горе, стр. 11 сл. Печата се по пролога № 135 въ Соф. Нар. библиотека, срѣднѣоблг. изводъ, XVI в. Разночетенїя: П. = Пчински миней отъ 1340 г., Р. = Рилски ржкописъ № 1/26, XV в., З^а = Зографски ржкописъ № 47, отъ XV в., З^б = Зографски ржкописъ № 88, отъ XV в., X. = Прологъ въ Хлудовата сбирка № 190, XIV в.

²⁾ Сѣи сѣи и прїобныи ѡцѣ нашѣ Іѡáннь вѣлїкыи въ поустницѣ вѣше ѣво ѿ прѣдѣлъ славнаго... Р. Въ П. липсва думата славнаго. — ³⁾ прѣставааша сѣ Р. — ⁴⁻⁴⁾ добродѣтелное житїе вѣзлюбивъ ѿ ѡности своѣа Р. — ⁵⁾ имѣнїа Р. — ⁶⁾ разточивъ Р. — ⁷⁾ ѡнѣчскыи Р. — ⁸⁾ + и въ дѣпально дрѣво вѣшѣ, въ пощени и въ мѣтвѣ П. Р. З^а.

сѣдѣ оповѣданъ бѣвъ, и мнози къ нему притицааху недѣжнѣ своихъ приносѣще, и мѣтвѣми стго зрѣнїе прїемлѣще, ѿхотѣаху. И ѿзвѣде слава прѣбнаго по всѣи землїи тѣи, и мнози поревноваша добродѣтелию стго и съ нимъ жити ѿволиша, и къ прилежимѣмъ вѣрѣмъ цркви сътвориша и монастырь съставиша, начальника и пастырѣ имѣще прѣбнаго. Онъ же, добрѣ пасыи стадо свое, многы Гви привѣ, и велиа и прѣславнаа чюдеса сътвори въ глѣбокъ старость достигъ, съ миромъ конѣ житию прїятъ, прѣставъ же съ къ нестарѣющомъ съ блаженствѣ. И тоу своимъ оученикъ погребѣнъ бы.

II. — И врѣмени не малоу прѣшѣше, ѿкъ съ оученикъ свой и повелѣ прѣнести мѣщи его къ Сердечьскыи гра. Они же, ѿкривше грѣбъ и видѣвши цѣло прѣбнаго тѣло, тѣи непричѣсно и велиа конѣ испѣвающе, прославиша Бѣ и тако съ чѣстїю прѣнесоша къ Сердечу и положиша въ цркви стго апла і ѿвѣста Лѣкы. Послѣжѣ цркви прѣкраснѣ създана бы въ имѣ его и въ ней прѣбнаго положиша, творѣ дивныя и прѣславныя цѣлѣбы.¹⁾

III. — И минѣше многы врѣменѣ, двигъ съ вѣгрьскыи кракъ съ многоу побѣдоу, и прѣше и поплѣнѣ грьчьскѣ землѣ, даже и до Серѣца достигъ, и прѣбнаго ракъ съ тѣлесемъ възѣ, бѣ бѣ слышавъ и самъ кракъ о чюдесѣ прѣбна, и повелѣ съ многоу чѣстїю ковчегъ носити въ странѣ свои и положити и въ цркви чѣно, въ градѣ нарицаемѣмъ Остригомѣ. И положень бѣвъ тамо стын, и не прѣсташе творѣ чюдеса и знаменїа и цѣлѣбы многы. О многы же мало да скажемъ. Слышавъ оубо о немъ архїепѣкъ Остригомскы, ѿко великъ ѣ прѣдъ Богомъ прѣбныи и прославленъ чюдесы по вѣсѣхъ странахъ, не вѣроваше, и ж глѣше: Не къкъ азъ сего къ дрѣвнымъ писанїемъ помїнаема, и не хотѣше поити и поклонити съ емъ. И князѣмъ прїемъ ѿнѣмленїе ѿзѣка, и познавъ, ѿко тѣмъ ради кїны приключи съ ему ѿнѣмленїю,²⁾ и тѣкъ скоро къ ковчегѣ прѣна и припа, ѿклобѣзавъ и просѣ прощенїа. Кѣмъ же оугѣдникъ скоро его оуслышавъ, и томъ чѣскъ свѣдѣ разрѣши и пакы ѿсно глѣти томъ подавъ.³⁾ Онъ же цѣлѣмъ полуучикъ и съ плачѣмъ прѣгрѣшенїе свое ѣже къ стмъ къскѣмъ испокѣдоваше, слава Бѣ и прѣбнаго величаж. И ѿна многа

¹⁾ Тутъ заврѣша Рилскїятъ препись въ рѣкопись № 1/26. Срв. за това по-горе, въ введѣнїѣ бележки стр. 12. — ²⁾ ѿнѣмленїе языка П., 3^б. — ³⁾ пода П., 3^б.

и прѣславна сътвори стѣни въ оугрѣстѣни землѣ. Сѣд же въскъ
 расмотривъ краля и оудикль сѣ ѿ прѣславныхъ чюдесе стго, паче
 оужасомъ велиемъ обдрѣжимъ бивъ, оукрасивъ ковчегъ стго сребро
 и златомъ и ѿблбвизавъ мѡщи его, и съ великож чѣстѣж пакы
 въ Срѣдецъ посла. И тако къ стѣни своѣи цркви пакы положень
 бы к' лѣт' 876 (6695—1187) индикто е'.

IV. — Не многъ же врѣмени мимощешъ,¹⁾ вънегда багколы
 Бѣ възвѣгнати па шжа сѣ скв'нѣа и ѿбновѣти баггарскѣа
 вла', ѿбитшавшѣа грѣчскы насѣсѣлѣемъ, и вънегда къзне рѡгъ
 баггарскаго цртва при хѡлюбивѣмъ цри Аскни, имѣже има къ
 стѣмъ крѣпѣни Іѡаннь, тк оубѡ къ началѡ цртва своѣго па шжа
 сѣ градокы баггарскыа ѿбновѣ и потврѣди, и хѡжаше покѡрѣж
 страны и прѣимѣа грады, дошеше и до Срѣца и того покѡ-
 ривъ, и видѣкъ стго и прѣвнаго ѡца, и слышавъ прѣславнаа гѣже
 ѡ немъ, и поклонѣ сѣ стмъ ковчегъ его, и ѡблбвизавъ прѣтныж
 мѡщи его, и повелѣ сщѣнномоу патрѣархъ Басѣлю, тако и
 йже съ нимъ причѣтомъ, къзати въсѣславнѣа ракъ и съ
 многож чѣстѣж понѣсти прѣ нимъ до цркъа града Трѣнока,
 и приставивъ т' воѣнк ѡзбранны на провѡжѣнѣе стго. И тако
 патрѣархъ Басѣлѣ възложъ на кола прѣчнѣа ракъ, и тако въсѣ
 сщѣи съ нѣ [съ радостѣж ашж сѣ пѣти и идѣхъ съ весѣ-
 лѣемъ],²⁾ славише Бѣ и стго мѣйтками настѣважѣми; съ нѣми
 же идѣхъ и мнѣси стго монастѣрк его, игеѣмень Іѡаннѣе и
 съ нѣмъ вѣобсѣзникѣи ѡбци. Сѣ же вѣочѣстѣкыи цркъ Іѡаннь,
 оѣскоривъ и прѣваривъ въ црѣкыи грѣ, и повелѣ скоро стрѣити
 црковъ къ градѣ Трапѣзици на положѣнѣе стго. И оувѣвъ, гѣко
 приближила сѣ е' патрѣархъ Басѣлѣ и въсѣ сщѣи съ нѣмъ, нѡсѣ-
 ще прѣвнаго, ѡзѣде сѣмъ на срѣтѣнѣе его на ѡкопъ, и въсѣ съ
 нѣмъ болѣре и властѣе и к'сѣ мнѡжѣство лѡдѣи, раѣжѣ сѣ тѣ-
 лѣсы и кѣлѣще сѣ дѣшъ, и видѣвшѣ, покѡнишѣ мѡще прѣвнаго
 ѡца и порадовашѣ сѣ радостѣж неизгѣланнож. И прѣвы на ѡкопѣ
 рака прѣпѡвнаго ѡца 3 дѣни, донѣлиже црковъ сѣздана бы'.
 Сѣкрѣшенѣ же бѣвшѣи, и принѣсше положѣишѣ стго съ многож
 чѣстѣж, ѡстѣкше црковъ багколѣпно к' лѣт' 873 (6703—1195),
 йдеже и до днѣ лѣжитъ чѡдотворѣвоѣ тѣло прѣвнаго ѡца, ѡцѣк-

1) минжв'шоу X., П., З^б. — 2) Поставенитѣ въ скоби думи сѣ
 пропуснати въ пролога № 135, по който правимъ изданието, а сѣщо и въ
 Р. и въ П. Възстановяваме ги споредѣ З^б, но въ срѣднобѣлгарски изводѣ.

лѣнїемъ ¹⁾ безмъздное прїѣхо тѣкѣщи източникъ истѣкѣеть, сѣкпїи вѣ вѣрохъ прихѣдащи просѣщаєт сѣ, сѣлѣцїи испракакажт сѣ, нѣмїи вѣстро и вѣлоглїкѣ вѣсѣдѣють, недѣжнїи ѿ немѣци кѣ сїахъ прѣлагажт сѣ, вѣсенїи исцѣкакажт и кѣей, вѣскѣчьскыми болѣзными ѡвдрѣжими, притѣчаще, здѣавїе полоучажт.

V. — Нж, ѿ прѣчѣтнаа главо и вѣгъ ²⁾ сѣго дѣха исплѣнїенаа, сїево сѣ ѿцѣмъ ѡбїтаници, прѣкѣтож ѡу прѣкѣтола кѣскѣ цѣркѣ и іасно наслажѣа сѣ свѣкта іединосѣщныхъ тѣцѣ и хѣрвїмекы сѣ агѣлы кѣзглашаж прѣкѣ тѣсѣжа, вѣліко и неискѣдованное дрѣзновѣнїе имѣа, моли сѣ вѣсѣмѣтїевоу вѣцѣ сїети твоѣ сѣродники, іединорѣдныи ти ѣзѣкѣ вѣлгарскы, ³⁾ и пособї ⁴⁾ дрѣжажномъ цѣрю нашѣмъ и покори імоу кѣсѣ прѣтївныхъ врагы по нѣскѣ ігѣ, кѣрохъ непорѣчнѣ съблюди, грады наша ѡутврѣди, мїръ кѣ ѡумири, глада и пагоубы ізбавї ны и ѿ нападѣнїа иноплѣмѣнникѣ съхранї ны, старѣсть ѡутѣши, юннѣхъ накажи, вѣзоумнѣхъ ѡумѣдри, вѣдѣкица помїлоуи, сїроты застѣши, мѣнца вѣспитѣи, и вѣсѣ люди своѣ съхранї ѿ вѣскѣхъ напѣстен, и вѣ дѣнь страшнаго сѣда шїѣжъ чѣсти ізбавї и сѣ дѣсными ѿкѣцами мѣтѣками сї сїовї и сѣкшати блажѣнаго ѿного гласа ѿ вѣкы Хѣ: прїидѣте, вѣлѣвѣнїи ѿца моего, наслѣдѣвите ѡуготѣканѣе вѣмъ цѣрѣво ѿ сложенїе мїроу, іако тѣмоу подобѣеть слава. чѣсть и дрѣжака вѣ безѣконѣчнѣхъ вѣкы, ѣмїнь.

Добавка ⁵⁾

Дѣтѣмъ же тѣкѣщимъ, ѡубы плачѣвнѣхъ пѣвѣсти, и межѣ ѡу-совнѣки мнѣжѣщи сѣ вѣрани, и вѣлїмъ іакоже дѣнь вѣзрастающимъ и прилагѣющимъ сѣ кѣщѣмъ посѣрѣдѣ Грѣкѣже и Бѣлгарѣ, ѣвои сѣ-

¹⁾ исцѣленїе вѣ другитѣ преписи. — ²⁾ вѣгѣти вѣ другитѣ преписи. — ³⁾ Така е напр. вѣ П., вѣ Р. (вѣ частѣта, преписвана вѣ 1602 г.), вѣ Охридскїя рѣкописѣ № 196, бѣлгарскї изводѣ ѡтѣ XIV—XV в., вѣ № 270 на Соф. нар. библ. и др. Вѣ други по-нови преписи преписвачѣ сѣрбїнѣ или югослѣвїанскї радѣтель е промѣнїлѣ думата вѣлгарскы на Бѣлгарѣ же и Сѣрбїан. Издатѣльтѣ пѣкѣ на Евтїмїевата версїя на житїето — Радивїловскї (Кїевѣ 1671 г.), вѣ прибавката кѣмъ сѣщата е промѣнїлѣ рѣченїтѣ думи така: іединорѣднѣй ти іазѣкѣ пракославнохѣрѣтїанскїй. — ⁴⁾ помѣси вѣ Охр. рѣкописѣ, вѣ П., вѣ 3^б. — ⁵⁾ За добавката сѣр-по-горе, стр. 13. Тукѣ сѣ обнародѣва по Рїлскїя рѣкописѣ № 1/26, по частѣта, писана кѣмъ края на XV или началѣто на XVI в. Добавката е вмѣжнѣтата между глава IV и V на проложнѣто житїе. Глава V, молїтѣвата, е оставѣна за вѣ края. И тя ѡбаче е прѣтѣрпѣла нѣкої промѣнї.

цихъ христіанъ, праведнѣишии бжїи тѣмъ постизають соудъ, бвоихъ казни, и крѣвопролитїю единовѣрныи желанникомъ, ихъ крѣвсканѣишии пролитїемъ наказоуетъ и таковыми тѣмъ оумоудрити поощають; іаковаа развнмымъ въ оумиліеннѣ слѣшанїи же и видѣнїи бетанци плачевныи прѣлѣжеть до нїна. Соущен бо ѿ Іемаїла, южнаа съ вѣсточныими прѣемше, западныи постизають страны и сїмъ зак налѣжеть, бакгра'скаа запоуетѣнїю таковоу прѣдавають, іако ниже вѣровати комоу дрѣвнѣи ѿ тѣмъ бѣвшаа, нїна слѣшимаа. Съ прочїими оубо тѣмъ добрыми и храмк стго запуетѣнїю прѣдавають, чѣстнаа забкѣнїю ѿсеаахъ се глѣбинамъ, и тѣло стго прѣсто нѣкако въ Трїновѣ лежаше въ небрѣженїи мнѣзѣ.

Въ лѣта же послѣднїаа сїа, въ нїже бл҃говѣли Бѣ прѣвою на землїи прославити славою своѣго оугѣдника, въ наше вѣрныи оутѣшенїе, моужїе нѣцїи трїе, братїа по плѣти и дшїи бл҃городны, бжткною ражѣше се любовїю, мїръ оставляютъ коупно съ миродрѣжцемъ и аггел'скын прїемше инѣчкскын ѿбразъ, въ Рїа'скою вѣхѣдетъ горѣ и стго запоуетѣвшїи обнавляютъ храмъ. "Ихъ же б҃гооугѣдномъ мнѣши поревнокавше жїтїю, къ нїмъ прихѣдетъ, и ѿвше съставляютъ. Сїе стѣмъ іако видѣ Бѣ, иже къса прѣже бѣтїа прѣмъ "Очима и мши, моужїи жїтїе вѣзлюбїи и обѣавлїаетъ тѣмъ мѣщи блжѣннаго Іѡанна, и пастѣра паствѣ и ѿца чѣдѣ и наставника сїмъ показоуетъ. И бѣкаѣ бжткнаго дѣло промысла, и прѣбнаго къ поустѣни и тоїе нѣкымъ жїтелиемъ прѣмнѣгда любовь. Оубѣдѣвшѣ оубо ѿ того чѣтнѣ инѣци мѣще, и ѿ радости камо не имаахъ дѣти се. Въ коньчномъ же желанїи бѣвшѣ, како бї онѣ мнѣцкнне и злата и каменїи драгы чѣтнѣшии прїобрѣли скрѣвище, Марїи бл҃гочѣстнѣи црїци показвють тѣщаннѣ дѣло, іаже, Бѣ ѿ наставлїама, съпоспѣшница бѣ дѣлоу, роукоу помѣщи, іакоже рѣши, оусрѣднѣ подавши. И тако бѣ тоїе помѣщїю и инѣкѣ потроужѣнїе б҃гонѣсного ѿца мѣще ѿ Трїнова прѣнесѣнїе, поѣбномъ же рѣши въ своа вѣзвращѣнїе, чѣдесы не малымъ и тогда прославлѣшѣ иже чѣдесѣмъ Бѣ своѣго оугѣдника. И тако положено бѣ мнѣтрьпѣлївое велїкааго къ постнїцѣ Іѡанна чѣтнѣ тѣло въ своїи ѣмѣ цркви ѿ бл҃горовѣныи мнѣ съ ѿалмопѣнїемъ мнѣго въ Рїа'стѣи горѣ, въ лѣто ѿсмомъ къ седмъ дѣсетномоу и дѣвѣто сктнѣе ск шѣсто тѣсоуцннмъ, індїктїѣна трѣтїаго, іоунїа въ трїдѣсетїи. Идѣже и до нїнашнїаго днѣ лежїтъ чѣдоткѣрївое тѣло прѣбнаго, ищѣлїнїе безмѣзнѣе прѣно тѣкоуцїи истѣчннѣ истѣкають, слѣпїи бо прихѣдѣше вѣрою просвѣцають се,

слѣции справляють се, нѣмѣи бѣстро и бѣголивѣ бесѣдоуютъ, недоужни ѿ нѣмоци въ сѣлоу прѣлагают се, бѣсны исцѣлѣвають, и въсей, въсѣчьскыми болѣзньми ѿдрѣжьими, притичюше здравіе полоучаю^т.

Нѣ, ѿ прѣчтѣнаа главо и бѣгѣти сѣго дѣа исплѣненаа, сѣсово съ ѿцѣмъ обѣтѣлице, прѣстѣе оу прѣстѣла въск^т цѣра и іасно наслаждѣ се свѣта ідиносоуциные трѣце и херувимскы съ аггѣли възгласае іѣкнь трістѣоую, велико и неизсѣдованное дрѣзновѣніе имѣе, мѣи се въсѣмѣтвомѣ вѣцѣ сѣти твоѣ сърѣвники, ідинорѣвни ти ізѣкъ, Болгаре же и Срѣбаре, и помози дрѣжавнымъ гѣсподамъ нашѣмъ, и покорѣ имъ въсѣ прѣтивные врагы по^т нѣсѣ ихъ. Вѣроу непорѣчноу съвѣдѣи, грады наше оутвѣрди, мѣръ въ оумирѣи, глѣда и пагѣбы ізбѣви ны и ѿ нападѣніа иноплѣмѣнны^х съхранѣ ны. Стѣрѣе оутѣши, юнные накажи, безѣмные оумоудри, вѣдовице помилиши, сѣроты застѣпи, младѣнце въспѣтан и въсѣ люди скоѣ съхранѣ ѿ въск^т напѣсти, и въ дѣнь страшнаго соудѣшоуе ны чѣсти ізбѣви и съ дѣснѣми овцѣми мѣтвами си сѣповѣи слышати бѣженнаго ѿного глѣса ѿ вѣкы Хѣ: прѣидѣте, бѣсѣвени ѿца моѣго, наследѣвите оутѣготованное цѣтѣиѣ ѿ сложѣніа мѣрѣ, іако томоу по^т баеть слава и дрѣжака въ бесконѣчные вѣкы, аминь.